

MUROJAAT SO‘ZLARINING STRUKTUR VA SEMANTIK TAHLILI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7352283>

JAMG'IROV Axror

Ilmiy maslahatchi: f.f.d.(DSc) Nasirova S.A.

Annotation. In current article, in addition to the issues of teaching the Chinese language, there also considered the category of politeness in this language. There is given the classification of words used to express categories of politeness, respect and gratitude.

Key words: language, incident, official, hello, thank you, excuse me, see you later, good morning, good evening, please.

Til-ijtimoiy hodisadir. Til insonlarni bir-biriga bog‘lab turuvchi aloqa vositasi. Til orqali biz o‘z ichimizdagi so‘zlarni ayta olamiz. Til borki, odamlar bilan gaplasha olamiz.

Til orqali odamni ko‘nglini ko‘tarish yoki tushurib yuborish mumkin. O‘zbek xalq maqollarida tilga oid turli xil misollar keltirilgan. Misol uchun “Yaxshi so‘z bilan ilon indan chiqadi”. Demak tilimiz qanchalik shirin bo‘lsa, maqsadga shu tariqa tez yetamiz.

Rasmiy uchrashuvlarda yoki nisbatan o‘zidan katta insonlar bilan suhbatga kirishganda albatta ular bilan hurmatni saqlagan holda murojaat etiladi.

Biz xitoy tilini o‘rganish bilan bir qatorda, bu tildagi hurmat kategoriyasi bilan ham tanishamiz. Demak tilni o‘zini bilish kamlik qiladi. Uni chiroyli darajada yetkazib berish lozimdir.

Xitoy tilidagi quyidagi hurmat so‘zlari eng ko‘p foydalaniladigani hisoblanadi. Hurmat so‘zlardan foydalanib, qarshi tomonga iliq munosabat bildiriladi.

Ko‘rishganda:

“早上好” “zaoshanghao” (Hayrli tong)¹,

“晚上好” “wanshanghao” (Hayrli kech),

“您好” “ninhao” (Assalomu aleykum),

“很高兴认识您” “hen gaoxing renshi nin” (Siz bilan tanishganimdan xursandman)²,

“请多指教” “qing duo zhijiao” (Maslahatlaringiz kerak),

“请多关照” “qingduo guanzhao” (Ko‘proq e‘tibor qaratishingizni so‘rayman).

Minnatdorchilik bildirayotganda:

“谢谢” “xiexie” (Rahmat)³,

“劳驾了” “laojiale” (Kechiring),

“让您费心了” “rang nin feixinle” (Ancha ishga qo‘ydim sizni),

“拜托了” “baitoule” (Iltimos yordam bering),

“麻烦您” “mafannin” (Sizni ovora qildim),

“感谢您的帮助” “ganxie ninde bangzhu” (Yordamingiz uchun rahmat)

Qarshi tomonga bezovta qilganda yoki uzur so‘raganda:

“对不起” “duibuqi” (Kechirasiz)⁴,

¹ “快乐汉语” 北京大学出版社. 2011年.23页

² «新使用汉语课本» 北京语言学院出版社. 2012年. 36页

³«新使用汉语课本» 北京语言学院出版社. 2012年. 20页

⁴ J.T.Ziyamuhamedov., L.A.Sultanova «Xitoy tili» Toshkent-2013- 31 bet

“请原谅” “qing yuanliang” (Avf eting),
“很抱歉” “hen baoqian” (Afsusdaman),
“请多包涵” “qing duo baohan” (Kechiring)

Qarshi tomondan minnatdorchilik eshitganda:

“别客气” “biekeqi” (Arzimaydi),
“不用谢” “buyongxie” (Arzimaydi),
“没关系” “meiguanxi” (Hech qisi yo‘q),

“请不要放心上” “qingbuyao fangxin shang” (Bunchalik minnatdorchilik bildirishning hojati yo‘q)

Hayrlashayotganda:

“再见” “zaijian” (Ko‘rishguncha)⁵,
“欢迎再来” “huanying zailai” (Kelishingizni qarshi olamiz),
“祝您一路顺风” “zhu nin yilu shunfeng” (Oq yo‘l)
“请再来” “qing zailai” (Kelib turing)

Haqoratlayotganda:

“不知道” “bu zhidao” (Bilmas),
“笨蛋” “bendan” (Galvars),
“你不懂” “nibudong” (Tentak),
“你能死了” “ni neng sile” (O‘lib ketgur)

Yuqoridagilarning ishlatilinish o‘rni:

Suhbatga kirgan paytingizda, ko‘proq “请” “qing” (Marhamat, iltimos), “对不起” “duibuqi” (Kechirasiz), “您好” “ninhao” (Assalomu aleykum), “麻烦你了” “mafan nile” (Sizni ovora qildim), “可以吗” “keyima” (mumkinmi), “您认为怎样” “nin renwei zenyang” (Qanday fikrdasiz) va boshqalar ishlatiladi. Shu bilan birgalikda o‘zingning iltimos yoki xohishingizga qarab ham boshqa hurmat so‘zlarini tanlash mumkin.

So‘rashotganda odatda aniqroq qilib, soddaroq qilib so‘rashishadi. Qaysi joyda, yoki kim bilan so‘rashishdan qat‘iy nazar xitoyliklar “早上好” “zaoshanghao” (Hayrli tong), “晚上好” “wanshanghao” (Hayrli kech), “您好” “ninhao” (Assalomu aleykum)larni ishlatishadi. Agarda ular chet el fuqarosi bilan gaplashishganda chet tili, ko‘proq ingliz tilidan foydalanishadi. Misol uchun: How do you do? (Ahvollaringiz qanday?) va hakazo.

Mehmonni kutib olayotganda ham bir qancha hurmat so‘zlarni ishlatish mumkin. “欢迎您” “huanying nin” (Xush kelibsiz), “欢迎各位光临” “huanying gewei guanglin” (Har biringiz xush kelibsiz), “见到您很高兴” “jiandao nin hen gaoxing” (Ko‘rishganimdan xursandman) va boshqalar.

Kundalik hayotda kimnidir xafa qilishimiz yoki ularga qandaydir ish yuzasidan halaqit qilib qo‘yishimiz mumkin. Bunday paytlarda ham hurmat so‘zlardan foydalanib, qarshi tomonning jahlini chiqarmay, vaziyatdan chiqish mumkin. “对不起” “duibuqi” (Kechirasiz), “请原谅” “qing yuanliang” (Avf eting), “很抱歉” “hen baoqian” (Afsusdaman) “不好意思” “buhayisi” (Kechirasiz), “不礼了” “bulile” (Odozsizlik bo‘ldi) va hakazolar ishlatiladi, agar siz undan yuzma yuz ko‘rishishga hijolat cheksangiz, yuqoridagi gaplarni og‘zaki tarzda telefon qilib, yoki sms jo‘natgan holda aytangiz ham bo‘ladi.⁶

⁵ «Boya Chinese» 第一册. 北京语言学院出版社. 2013 年. 54 页

⁶ www.hanyu.cn

Kimnidir e'tiborini tortib, unga savol berishingizdan oldin albatta gapni boshiga “请” “qing” (Marhamat iltimos)⁷ so'zlari qo'yiladi. Shu kabi so'zlarni ishlayotganda ovoz temberi na baland bo'lib ketishi, na o'ta past bo'lib ketishi kerak. Bunday hurmat so'zlariga misol qilib, “劳驾了” “laojiale” (Kechiring), “让您费心了” “rang nin feixinle” (Ancha ishga qo'ydim sizni), “借光” “jieguan” “Kechirasiz” larni misol qilib o'tishimiz mumkin. Yaponiyada ko'proq 拜托了” “baitoule” (Iltimos yordam bering), “请多关照” “qingduo guanzhao” (Ko'proq e'tibor qaratishingizni so'rayman) ni ishlatishsa, Inglis davlatlarida odatda “Excuse me” (kechirasiz) so'zi ishlatiladi.

Odamlarning mehrini qozonish maqsadida, yoki uning hurmatiga sazavor bo'lishni istaganda quyidagi gaplardan foydalaniladi. “您有事需要帮忙吗” “nin you shi xuyao bangmang ma” (Yordam kerak bo'ladigan ishingiz bormi?), “我能为您做些什么” “wo neng wei nin zuoxie shenme” (Siz uchun nima qila olaman), “您还有什么事吗” “nin haiyou shenme shi ma” (Yana boshqa ishlaringiz bormi), “我可以近来吗” “wo keyi jinlai ma” (Kirsam maylimi), “您不介意的话,我可以看一下吗” “nin bu jieyi dehua, wo keyi kan yixiama” (Agar qarshi bo'lmasangiz, maylimi bir ko'rsam), “您看这样做行吗” “nin kan zheyang zuo xing ma” (Qarangchi shunday qilishim to'g'rimi) va hokazo.

Maqtov so'zlarni ishlatayotganda, qarshi tomonning yutuq tomonlarini topib uni maqtash kerak. Maqtov so'zlar asosan ikki tarafning o'rtasidagi ruhiy oraliqni yaqinlashtiradi, eng muhimi qarshi tomonning qalbuda o'zingizga nisbatan mehr uyg'ota olasiz. Misol uchun: “很好” “henhao” (juda yaxshi), “不错” “bucuo” (chakki emas), “太棒了” “tai bangle” (a'lo), “真了不起” “zhen liaobuqi” (ajoyib), “真漂亮” “zhen piaoliang” (o'ta go'zal) va hokazo.

Sizni yuqoridagi so'zlar bilan maqtagan taqdirda, “谢谢您的鼓励” “xiexie ninde guli” (rag'batlantirganisiz uchun rahmat), “多亏了你” “duo kuile ni” (Oshirib yubordingiz), “您过奖了” “ninguo jiangle” “Maqtab yubordingizku”, “你也不错嘛” “ni ye bucuo ma” (Siz ham chakki emassiz) va boshqalar ishlatiladi.

Qarshi tomonni inkor qilayotganimizda, unga rad javobini berayotganimizda to'g'ridan to'g'ri aytishimiz bo'lmaydi. Misol uchun, director qabuliga kirish uchun kutib o'tirishgan bo'lsayu, lekin director kotibasiga hech kimni qo'ymaslikni tayinlagan bo'lsa, u holda quyidagi gaplarni ishlatish maqsadga muvofiqdir.

“对不起,经理正在开一个重要的会议,您能否改日再来?” “duibuqi, jingli zhengzai kai yige zhongyaode huiyi, ni neng fuogairi zailai?” (Kechirasiz, director hozir muhim majlisda edilar, kuningizni o'zgartirib yana kelarsiz)⁸

“请您与经理约定以后再联系好吗?” “qing nin yu jingli yueding yi hou zai lianxi haoma?” (Iltimos director bilan kunni aniq qilib, keyin aloqaga chiqarsiz)

Hayrlashotgan mahalda, qanchalik ko'p hurmat so'z aytmang, lekin ayni shu paytda samimiy gapirish eng muhimidir. Quyidagi so'zlarni ishlatish hayrlashayotgan paytda qo'l keladi. “再次感谢您的光临,欢迎您再来” “zaici ganxie ninde guanglin, hunying nin zailai” (Kelasi safar ham kelishingizni qarshi olamiz), “非常高兴认识你,希望以后多联系” “feichang gaoxing renshi ni, xiwang yihou duo lianxi” (Siz bilan tanishganimdan xursandman, umid qilamanki, ko'proq uchrashib turmamiz), “十分感谢,咱们后会有期” “shifen ganxie, zanmen houhui you qi” (Minnadorman, keyinchalik ko'rishamiz) va boshqalar.

Yuqorida qayt etilgan xurmat va murojaat so'zlarining semantik tahlili quyidagicha ifodalanadi:

⁷Quyida batafsil tushuntiriladi

⁸www.zhongguoquoyu.cn

1. “谢谢” “xiexie” so‘zini o‘zbek tiliga “rahmat”, “tashakkur”, “minnatdorman” deb tarjima qilinadi. Kim bo‘lishidan qat‘iy nazar undan yordam olgan taqdiringizda albatta rahmat aytishingiz kerak. “谢谢” “xiexie” so‘zini aytayotgan ma‘no kuchayib, ikki tomonning iliq munosabatiga olib keladi. “谢谢” “xiexie” so‘zining xitoy tilida yana “多谢” “duoxie” (ko‘p rahmat), “大谢” “daxie” “katta rahmat” ko‘rinishlari ham mavjud. Rahmat eshitgan odam unga javob qaytarishi kerak. Misol uchun: “没什么, 别客气” “meishenme, biekeqi” (Hech qisi yo‘q) arzimaydi. “我很乐意帮忙” “wo hen leyi bangmang” (Yordam berganimdan xursandman), “应该的” “yinggaide” (arzimaydi) va hakazo

“谢谢” “xiexie” ga gaplar:

“谢谢, 欢迎您下次再来, 再见” “xiexie huanying xiaci zailai, zaijian” (Rahmat, kelasi safar yana keeling, xayr)⁹

“不用谢, 这是我们应该做的” “bu yong xie, zheshi wo meng yinggai zuode” (Arzimaydi, bu bizning vazifamiz)

2. “对不起” “duibuqi” (Kechirasiz) jamiyat hayotda kimgadir ozor yetkazish mumkin. Bunday holatlarda o‘rtalar uzr so‘zi aytilsa vaziyat yumshalib, tezlik pasayadi. Misol uchun siz avtobusda biron kimning oyog‘ini bosib olsangiz, va darxol “对不起” “duibuqi” (Kechirasiz) so‘zini ishlatangiz qarshi tomon bu vaziyatga reaksiya bildirmaydi. Xitoy tilida bu hurmat kategoriyasidagi so‘zni ishlatayotganda mujmallik bilan, ikkilanish bilan emas, balki o‘zini aybdors sezgandek ishlatish kerak.

“对不起” “duibuqi” (Kechirasiz) ga oid gaplar:

“对不起, 让您久等了” “duibuqi, rangnin jitudengle” (Kechirasiz, sizni kuttirib qo‘ydim.)

“对不起, 您找的人不在” “duibuqi, nin zhaode ren buzai” (Kechirasiz, siz qidirayotgan odam yo‘q edi.)

“对不起, 您打错了” “duibuqi, nin dacuole” (Kechirasiz siz xato telefon qildingiz.)

“对不起, 让您多跑了一趟” “duibuqi, rang nin duo paole yitang” (Kechirasiz, sizni yana bir marotaba ovora qildim)

“对不起, 这个问题我不太清楚” “duibuqi, zhe ge wenti wo bu tai qingchu” (Kechirasiz, bu savolni yaxshi tushunmadim)

3. “请” “qing” so‘zini o‘zbek tiliga “iltimos” yoki “marhamat” deb tarjima qilsak bo‘ladi. Bu so‘z hurmat so‘zlarining eng asosiysi bo‘lib, qarshi tomondan yordam so‘raganda yoki qarshi tomonga yordam berganda ishlatiladi va doimo gapning boshida keladi. Unga misollar etib quyidagilarni olamiz.

Xitoyliklar o‘z nutqi muloqati davomida 请 so‘zini ishlatishga odatlanishgan. Mu so‘zning ma‘nosi, iltimos, marhamatga to‘g‘ri keladi. Odob axloq doirasida muomila qilishga sabab bo‘ladi.

Misol uchun: 请您说慢点儿说。 Iltimos sekinroq gapiring.

Ana endi biz quyida 请 leksikasi qatnashgan so‘zlar bilan tanishamiz.

请假 ushbu so‘zdagi ikkinchi iyeroglif dam olish yoki yolg‘on ma‘nolarini bildiradi. Bu yerda ta‘tilga chiqishni so‘rash, javob so‘rash kabi ma‘nolarni bildirib keladi.

Misol uchun: 我请假去医院看病。 Men kasalxonaga borib da‘volanish uchun javob so‘rayman.

请买 ushbu so‘zdagi 买 sotib olmoq, olmoq deb tarjima qilinsa, 请买 esa iltimos sotib oling deb aytsak to‘g‘ri bo‘ladi.

Misol uchun: 刚上车的请买票。 Endigina avtobusga chiqqanlar, iltimos, bilet sotib oling.

⁹ «Boya Chinese» 第一册. 北京语言学院出版社. 2013 年. 15 页

请柬 ushbu leksikadagi ikkinchi iyeroglifning ma’nosi kartochka, yozuv ma’nolarni bildirsa, leksikani esa taklif etmoq yoki taklifnoma deb tarjima qilamiz.

Misol uchun: 我刚收到同学邀请我参加他的婚礼的请柬。Men hozirgina sinfdoshim o’z to’yiga tashrif buyurishim uchun taklif etgan taklifnomani qabul qildim

请到 ushbu leksikadagi 到 iyeroglifi yetib kelish, yetib bormoq, maqsadga yetmoq, qabul qilmoq kabi ma’nolarni bildiradi. Ushbu leksika esa iltimos qabul qilib oling, qabul qilmoq deb tarjima qilinadi.

Misol uchun: 他申请到了多次入境签证。U ko’p marotabalik vizani qabul qilib oldi.

请到收银台交钱。Iltimos, kassaga borib, pulini to’lang.

请客 ushbu leksikaning ikkinchi iyeroglifi mehmon, iltifot kabi ma’nolarni bildiradi. Leksikaning tarjimasi esa mehmon qilmoq, mehmonga chaqirmoqqa to’g’ri keladi.

Misol uchun: 昨晚老板请客吃晚餐。Kecha kechqurun xo’jayin kechki ovqatga taklif etdi.

今天我请客。Bugun men mehmon qilaman.

请教 ushbu leksikadagi 教 so’zi o’rgatmoq, bilim bermoqqa to’g’ri keladigan bo’lsa, 请教 esa so’ramoq, konsultatsiya olmoq deb tarjima qilinadi.

Misol uchun: 如果有不明白的地方, 你可以请教老师。Agar tushunmaydigan joylaring bo’ladigan bo’lsa, ustozdan so’rashing mumkin.

请便 leksikasidagi ikkinchi iyeroglif qulay bo’lmoq ma’nosini bildirsa, ushbu leksika esa o’zing xoxlaganingni qil, o’zingizga mosini qiling deb tarjima qilsa bo’ladi.

Misol uchun: 你一定要走, 那就请便吧。Agar ketishing kerak ekan, unda o’zingiz xoxlaganingizni qiling.

你要是不想学习, 那就请便吧。Agar sen o’qishni xoxlamas ekansan, xoxlaganingizni qiling.

请坐 ushbu leksikadagi 坐 iyeroglifi o’tirmoq ma’nosini bildirsa, 请坐 iltifot ma’nosida marhamat o’tiring deb tarjima qiling.

Misol uchun: 请坐, 请喝茶。Marhamat o’tiring, marhamat choydan iching.

请你 leksikasi sizdan iltimos, sizdan shuni iltimos qilamanki kabi ma’nolarni ifodalab keladi.

Misol uchun: 请你帮一下忙。Sizdan iltimos, qarashib yuboring.

Xitoyliklar odatda qandaydir savol berish oldidan, biron-bir narsani so’rash oldidan iloji boricha odatda 请问 so’zini ishlatishga harakat qiladilar. Ushbu leksikaning ma’nosi iltimos aytingchi, so’rasam mayli, menga ayta olasizmi kabilarga to’g’ri keladi.

Misol uchun: 请问哪里有卫生间? Iltimos aytingchi, xojatxona qayerda?

请问您想买什么书? iltimos aytinchi, siz qanday kitob sotib olishni xoxlaysiz?

请示 leksikasidagi 示 so’zi ifodalamoq, anglatmoq, ko’rsatmoq kabi ma’nolarni bildirsa, 请示 ruhsat olmoq, so’ramoq, iltimos qilmoq deb tarjima qilinadi.

Misol uchun: 我请示一下老板再告诉你怎么办? Men xo’jayindan yana nima qilish kerakligini aytishni iltimos qildim (so’radim).

请求 leksikasi iltimos, iltimos qilmoq, so’ramoq, so’rash ma’nolarni ifodalab keladi. Ot va sifat so’z turkumlariga oid bo’ladi.

Misol uchun: 他的请求被拒绝了, 他很失望。Uning iltimos rad etildi va u juda ham afsusda.

这个请求被礼貌地回绝了。Bu iltimos odoblik bilan rad etildi.

Xizmat ko’rsatish paytida so’z eng muhim bo’laklardan biridir. Biron kimga xizmat ko’rsatayotganingizda shirin so’zlik bilan xizmatni amalga oshirsangiz, mijoz ham xursand ravishda ketadi.

Quyida biz xizmat ko‘rsatishdagi asosiy so‘zlar bilan tanishib chiqamiz.

Mijozni kutib olayotganda:

“欢迎光临” “huanying guanglin” (Xush kelibsiz)¹⁰

“欢迎您” “huanying nin” (Xush kelibsiz)

“您好” “nihao” (Assalomu aleykum) kabi so‘zlarni ishlatib bo‘ladi.¹¹

Xizmatchining xizmati ma’qul bo‘lganda mijoz tomonidan:

“谢谢” “xiexie” (Rahmat)

“谢谢您” “xiexie nin” (Rahmat sizga) kabi so‘zlarni ishlatiladi.

Mijozdan buyruq yoki buyurtma olganda:

“好” “hao” (hop),

“明白了” “mingbaile” (tushundim)

“听清楚了” “tingqingchule” (eshitib tushundim) kabilar foydalaniladi.

Mijozni buyurtmasi tayyorlayotganda, uni kutib qolmasligi uchun:

“请您稍候” “qing nin shaohuo” (Biroz kutib turing)

“请您等一下” “qingnin deng yixia” (Iltimos kutib turing) kabilar aytiladi.

Mijozning buyurtmasi tayyorlagandan keyin buyurtmani unga yetkazish jarayonida:

“让您久等了” “rang nin jiudengle” (Sizni kuttirib qo‘ydim)

“劳您等了” “lao nin dengle” (Sizni kuttirib qo‘ydim) kabilar ishlatiladi.

Mijozni bezovta qilganimizda yoki unga noto‘g‘ri xizmat qilganda, undan uzur so‘rash maqsadida:

“实在抱歉” “shizaibaoqian” (Avf eting)

“真对不起” “zhenduibuqi” (Kechirasiz) kabi so‘zlar iltifot bilan aytiladi.

Mijoz tark etayotganda:

“再见” “zaijian” (Ko‘rishguncha)

“再次光临” “zaici guanglin” (Kelasi safar ham qarshi olamiz) kabilardan foydalaniladi.

Biz quyida ovqatlanish joylaridagi holatlar bilan tanishin chiqamiz: bilamizki, bir ovqatlanish joyiga tashrif buyurganingizda u yerdagilarning xizmati sizga maqul tushsa, yana bir marotaba u yerga tashrif buyuringiz keladi. Xizmat a’lo darajada chiqishi uchun u yerdagi xizmatchilarning muomilasi ham yaxshi bo‘lishi kerak.¹²

Mijozni kutib olayotgan xizmatchi tomonidan aytiladigan ibora-gaplar:

“早上好，先生（小姐），请问共几位？” “zaoshang hao, xiansheng, xiaojie, qingwen gong jiwei” (Hayrli tong janob (xonim), sizlar nechchi kishisizlar)

“请往这边走” “qing wangzhebian zou” (Marhamat bu yerga yuring)

“请跟我来” “qing genwolai” (Marhamat men bilan yuring)

“请坐” “qingzuo” (Marhamat o‘tiring)¹³

“请稍候，我马上为您安排” “qingshaohou, womashang weinin anpai” (Biroz kutib turing, siz uchun joy hozirlayman)

“请等等，您的餐台马上就准备好” “qingdengdengm ninde cantai mashang jiu zhunbei hao” (biroz kutib turing, joy tezda tayyor bo‘ladi)

“请您先看一看菜单” “qing nin xian kanyikan caidan” (Marhamat taomnomani ko‘ring)

¹⁰ «汉语会话 301 句» 北京大学, 2010 年 58 页

¹¹ J.T.Ziyamuhamedov., L.A.Sultanova «Xitoy tili» Toshkent-2013

¹² www.shitang.cn

¹³ «新使用汉语课本» 北京语言学院出版社. 2012 年. 36 页

“先生（小姐），您还坐在这里吗？” ”xiansheng, xiaojie, nin haizuo zai zheli ma” (Janob (xonim), siz hali beri shu yerdamiz?)

“对不起，这里有空位吗？” ”duibuqi, zheli you kongwei ma” (Kechirasiz bu joy bo‘shmi?)

“对不起，我可以用这把椅子吗？” ”duibuqi, wo keyi yong zheba yizima?” (Kechirasiz, bu stolni olsa bo‘ladimi?)

Taom buyurtma qilayotgan mahalda:

“对不起，先生（小姐），现在可以为您点菜吗？” ”duibuqi, xiansheng, xiaojie, xianzai keyi weinin diancaima?” (Kechirasiz janob (xonim), xozir buyurtmangiz tayyor bo‘ladi)

“您喜欢用什么饮料，我们餐厅有” ”nin xihuan yong shenme yinliao, women canting you” (qanday ichimlik xoxlaymiz. Bizda bari bor)¹⁴

“您喜欢用些什么酒？” ”nin xihuan yong shenme jiu” (Qanday spirtli ichimlikni xoxlaysiz)

“饭后您喜欢用茶还是咖啡？” ”fanhou ni xihuan yong cha haishi kafei” (Taomdan keyin choy xoxlaysizmi yoki kofe)

“饭后您喜欢吃些甜品吗？” ”fanhou nin xihuan chixie tianpinma” (Taomdan keyin shirinlik xoxlaysizmi?)

“请问，您还需要什么吗？” ”qingwen, ni haixuyao shenme ma” (So‘rasam maylimi, sizga yana boshqa narsa kerakmi)

“真对不起，这个菜需要一定时间，您多等一会好吗？” ”zhenduibuqi, zhege cai xuyao yiding shijian, nin duodeng yihuier haoma” (Kechirasiz, bu taom tayyor bo‘lishiga vaqt kerak. Biroz vaqt kuta olasizmi?)

“真对不起，这个菜刚刚卖完” ”zhenduibuqi, zhege cai ganggang maiwan” (Kechirasiz bu taomdan qolmagan edi.)

“好的，我跟厨师联系一下，会使您满意的。” ”haode, wogen chushi lianxi yixia, huishi nin manyide” (Hop, men oshpaz bilan gaplashib ko‘raman, sizni albatta hursand qilamiz)

“如果您赶时间，我给你安排一些快餐好吗？” ”ruguo nin gan shijian, wogei ni anpai yixie kuaixan haoma” (Agar shoshilayotgan bo‘lsangiz, sizga tez tayyor bo‘ladigan ovqatlarni taklig qilaman)

Buyurtma tayyorlanishi cho‘zilib ketganda:

“现在为您上热菜可以吗？” ”Xianzai weinshang recai keyima” (Hozir issiq taomni olib kelaymi)

“对不起，请让一让” ”duibuqi, qingrangyirang” (Kechirasiz kuttirib qo‘ydim)

“对不起，让您久等了，这道菜是。” ”duibuqi, rang nin jiudengle, zhedaocaishi” (Kechirasiz kuttirib qo‘ydim, bu taom)

“真抱歉，耽误了您很长时间” ”zhenbaoqian, danwule nin henchang shijian” (Kechirasiz, vaqtningizni oldim)

“请原谅，我把您的菜搞错了” ”qing yuanliang, woba nin de cai gaocuole” (Avf eting, ovqatni noto‘g‘ri yozib olibman)

“实在对不起，我们马上为您重新做” ”shizai duibuqi, women mashang weinin chongxin zuo” (Kechirasiz men zudlik bilan boshqasini olib kelaman)

“先生，这是您顶的菜” ”xianzai, zheshi nin dinged cai” (Janob, buyurtmangiz)

Hisobni olib kelganda:

“先生，您的账单” ”xiansheng, nin de zhangdan” (Janob hisob)

“对不起，请问您付现金还是刷卡” ”duibuqi, qingwen nin fu xianjin haishi shuaka” (Kechirasiz, naqt pul bilan to‘laysizmi yoki plastic karojka orqali)

¹⁴ «汉语会话 301 句» 北京大学, 2010 年 65 页

”请在这里签上您的名字和房间号” ”qing zai zheli qianshang ninde mingzi he fangjian hao” (Iltimos bu yerga ismingiz va xona raqamingizni yozib bering)

”先生（小姐），这是找给您的零钱和发票，谢谢” ”xiansheng, xiaojie, zheshi zhaogeinide lingqian va fapiao, xiexie” (Janob (Xonim), marhamat bu sizning qaytimgiz bilan chekingiz.)

”希望对您这里的菜品和服务多提宝贵意见” ”xiwang nin dui zheli de cai ping he fuwu duoti bao gui yijian” (Umid qilamizki, bizning taomlarimiz va xizmatlarimiz sizda yaxshi tasurot qoldirdi)

”非常感谢您的建议” ”feichang ganxie nin de jianyi” (Taklifingiz uchun rahmat)

”十分感谢您的热心指教” ”shifen ganxie nin de rexin zhijiao” (Samimiy ko‘rsatmalarimiz uchun rahmat)

”谢谢，欢迎您再来” ”xiexie, huanying nin zailai” (Rahmat yana kelib turing.)¹⁵

”再见，欢迎您再次光临” ”zaijian, huanying nin zai ci guanglin” (Hayr, yana kelishingizni qarshi olamiz)

Xulosa o‘rnida shuni aytilish lozim-ki nafaqat tilni o‘zini bilish kamlik qiladi. Uni chiroyli darajada yetkazib berish lozimdir. Xitoy tilining ana shu jozibali so‘zlarini o‘rganib, amalda qo‘llab suhbatga kirishsak yanada muloyimroq eshitiladi va suhbatdoshimiz bilan ham yanada yoqimli va maroqli suhbat bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI (REFERENCES)

1. Hodjiev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. – T., 2002.
2. Irisqulov M.T. Tilshunoslikka kirish. – T.: Yangi asr avlodi, 2009. – 263 b.
3. Iskandarova Sh. Leksikani mazmuniy maydon asosida o‘rganish muammolari. -T.: Fan,1998.
4. J.T.Ziyamuhamedov., L.A.Sultanova «Xitoy tili» Toshkent-2013
5. Karimov A.A Xitoy tilida hisob sўzlar. Toshkent,. 2003.
6. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi”. Davlat ilmiy nashriyoti. 5 jildli. T., 2006 – 2008.
7. Xashimova S. Xitoy tili predikativ so‘z turkumlarida reduplikatsiya// sharqshunoslikning dolzarb muammolari: An‘anaviy ilmiy-pedagogik konferensiya materiallar to‘plami. – Toshkent, 2008. – B.107-114
8. Xashimova S., Nosirova S. Xitoy tili grammatikasi. T.: JahonPress, 2012. – 150 b.
9. Задоевко Т.П., Хуан Шуин. Основы китайского языка. (Основной курс) -М: Наука, 1986. Том 1.
10. Задоевко Т.П., Хуан Шуин. Основы китайского языка. (Основной курс) -М: Наука.,1986. Том 2.
11. «汉语会话301句» 北京大学,2010年.
12. «新使用汉语课本» 北京语言学院出版社. 2012年.
13. «Boya Chinese» 第一册. 北京语言学院出版社. 2013年.
14. С Хашимова. О ЯВЛЕНИИ КОНВЕРСИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2022.
15. С.А.Насирова (2021). Политическая метафора (на примере материала по кадровой политике современной КНР). In Resent Scientific Investigation (pp. 69-73).
16. Хашимова, С. А. (2020). ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНЫХ ГЛАГОЛОВ ПРИ ПОМОЩИ СУФФИКСАЦИИ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In *Страны*.

¹⁵ “快乐汉语” 北京大学出版社. 2011 年.

Языки. Культура: сборник материалов XI-й международной научно-практической конференции/Под ред. проф. Абуевой НН Махачкала: ДГТУ. 391 с (р. 361).

17. Хашимова, С. А. (2020). Особенности образования неодушевлённых существительных при помощи суффиксации в современном китайском языке. *Modern Oriental Studies*, 2(2), 34-46.
18. Nasirova, S. A. (2019). Modification of semantics of social terms of the modern Chinese language. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, (24), 260-273.
19. Хашимова, С. А. (2022). АГГЛЮТИНАТИВНАЯ ОСОБЕННОСТЬ СУФФИКСАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 196-202.
20. Hashimova, S. A., & Nasirova, S. A. (2021). FEATURES OF FORMING OF ANIMATED NOUNS WITH THE AFFIXES IN MODERN CHINESE LANGUAGE. *Journal of Central Asian Social Studies*, 2(04), 1-10.
21. Насирова, С. А. (2020). Генезис общественно-политической терминологии китайского языка через призму истории китайской дипломатии. *Modern Oriental Studies*, 2(2), 22-33.
22. Хашимова, С. А. (2022). О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО АСПЕКТА КОММУНИКАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА). *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 1(1), 85-91.
23. Хашимова, С. А. (2022, September). ОБРАЗОВАНИЕ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ С ПОМОЩЬЮ АФФИКСАЦИИ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In *E Conference Zone* (pp. 5-10).
24. Abdullayevna, H. S. (2020). Peculiarities of the formation of animated nonsignificant using suffixing in the modern chinese language. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(5), 1504-1511.
25. Хашимова, С. А. (2022). ОБРАЗОВАНИЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫХ ПРИ ПОМОЩИ АФФИКСАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. *World scientific research journal*, 7(1), 20-23.
26. Насирова, С. А., Хашимова, С. А., & Рихсиева, Г. Ш. ВЛИЯНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КИТАЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ. *Ответственный редактор*, 162.
27. NS Abdullayevna. 上合组织国家的科学研究: 协同和一体化。上合组织国家的科学研究: 协同和一体化, 87, 0
28. С.А.Насирова. Институт евнухов в древнем Китае: причины возникновения и особенности (2022). *Фундаментальные и прикладные научные исследования: актуальные вопросы, достижения и инновации*. С. 187-188.
29. NS Abdullayevna. Языковая политика в Китае: идентификация общественно-политической терминологии (2019). In *КИТАЙСКАЯ ЛИНГВИСТИКА И СИНОЛОГИЯ* 3,384,2019